

DOM

afsagt den 30. juni 2017 af Vestre Landsrets 12. afdeling (dommerne Dorte Jensen, Lis Frost og Lone Kudahl (kst)) i ankesag

V.L. B-1750-13

[virksomhed 1]

(advokat Carsten Led-Jensen, Aarhus) mod

Ligebehandlingsnævnet som mandatar for [person 1] (Kammeradvokaten ved advokat Rass Holdgaard, København)

Retten i Viborg har den 5. februar 2013 afsagt dom i 1. instans (rettens nr. BS 1-1565/2011).

Dommen er med Procesbevillingsnævnets tilladelse af 13. juni 2013 anket til landsretten.

Påstande mv.

Ved hovedforhandlingens indledning den 26. november 2014 har appellanten, [virksomhed 1], gentaget sin frifindelsespåstand for byretten.

Indstævnte, Ligebehandlingsnævnet som mandatar for [person 1] (Ligebehandlingsnævnet), har påstået dommen stadfæstet.

Under proceduren ved hovedforhandlingen rejste retten efter advokaternes 1. indlæg spørgsmålet, om parterne under sagens forberedelse havde overvejet, om der kunne være behov for præjudiciel forelæggelse for EU-domstolen i relation til, hvorledes begrebet "etnisk oprindelse" skal forstås, jf. herved bl.a. bemærkningerne i betænkning nr. 1422 om gennemførelsen i dansk ret af direktivet om etnisk ligebehandling, side 36, nederst, og bemærkningerne i advokaternes procedurer om national oprindelse og nationalitet.

Spørgsmålet blev drøftet.

Det blev aftalt, at advokaterne hver skulle afgive et processkrift om spørgsmålet.

Ved processkrift af 19. januar 2015 anmodede [virksomhed 1] landsretten om præjudiciel forelæggelse af sagen for EU-domstolen.

Den 2. februar 2015 meddelte Ligebehandlingsnævnet, at der ikke var indsigelse mod [virksomhed 1]s begæring om forelæggelse for EU-domstolen.

Den 19. februar 2015 besluttede landsretten, at der skulle ske præjudiciel forelæggelse, og der blev fastsat frist for parterne til at indlevere udkast til forelæggelseskendelse.

Den 17. november 2015 afsagde landsretten kendelse, hvori EU-domstolen blev anmodet om at besvare følgende spørgsmål:

1. "Skal forbuddet mod direkte forskelsbehandling på grund af etnisk oprindelse i artikel 2, stk. 2, litra a), i Rådets direktiv nr. 2000/43/EF om gennemførelse af princippet om ligebehandling af alle, uanset race eller etnisk oprindelse fortolkes således, at det er til hinder for en praksis som den i den foreliggende sag, hvorefter personer, der er født uden for Norden, en medlemsstat eller Schweiz eller Liechtenstein, behandles ringere end personer, der er født i Norden, en medlemsstat eller Schweiz eller Liechtenstein i en tilsvarende situation?
2. Såfremt det første spørgsmål besvares benægtende, udgør en sådan praksis - med mindre den er objektivt begrundet i et legitimt mål, og midlerne til at opfylde det er hensigtsmæssige og nødvendige - da indirekte forskelsbehandling på grund af etnisk oprindelse som fastsat i artikel 2, stk. 2, litra b), i Rådets direktiv nr. 2000/43/EF?
3. Såfremt det andet spørgsmål besvares bekræftende, vil en sådan praksis principielt kunne retfærdiggøres som et hensigtsmæssigt og nødvendigt middel til varetagelse af det skærpede kundelegitimationskrav, som er fastsat i artikel 13 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv nr. 2005/60/EF af 26. oktober 2005 om forebyggende foranstaltninger mod anvendelse af det finansielle system til hvidvaskning af penge og finansiering af terrorisme?"

Den 6. april 2017 har EU-domstolen (Første Afdeling) afsagt dom i sagen (C-668/15). Af dommen fremgår bl.a. følgende:

"Artikel 2, stk. 2, litra a) og b), i Rådets direktiv 2000/43/EF af 29. juni 2000 om gennemførelse af princippet om ligebehandling af alle uanset race eller etnisk oprindelse skal fortolkes således, at den ikke er til hinder for et kreditinstituts praksis, hvorefter en kunde, hvis kørekort angiver et andet fødeland end en medlemsstat i Den Europæiske Union eller i Den Europæiske Frihandelssammenslutning, pålægges et krav om at fremlægge supplerende legitimation i form af en kopi af pas eller opholdstilladelse."

Ved brev af 4. maj 2017 har Ligebehandlingsnævnet herefter taget bekræftende til genmæle over for [virksomhed 1]' frifindelsespåstand.

Landsrettens begrundelse og resultat

Ligebehandlingsnævnet som mandatar for [person 1] har på baggrund af EU-Domstolens afgørelse frafaldet sin påstand om stadfæstelse og har taget bekræftende til genmæle over for [virksomhed 1]s påstand.

Landsretten tager herefter [virksomhed 1]s påstand om frifindelse til følge.

Efter sagens udfald sammenholdt med parternes påstande skal Ligebehandlingsnævnet som mandatar for [person 1] betale sagsomkostninger for begge retter til [virksomhed 1] med i alt 130.250 kr. Beløbet omfatter 29.500 kr. til udgifter til advokat inklusive moms for byretten, 750 kr. til retsafgift for landsretten og 100.000 kr. til udgifter til advokat inklusive moms for landsretten. Der er ved fastsættelsen af udgifterne til advokat taget hensyn til på den ene side sagens begrænsede værdi, og på den anden side sagens omfang og forløb, herunder at sagen under behandlingen for landsretten har været forelagt for EU-domstolen.

Thi kendes for ret:

[virksomhed 1] frifindes.

Ligebehandlingsnævnet som mandatar for [person 1] skal betale sagens omkostninger for begge retter til [virksomhed 1] med 130.250 kr.

De idømte sagsomkostninger, der skal betales inden 14 dage, forrentes efter rentelovens § 8 a.

Dorte Jensen

Lis Frost

Lone Kudahl (kst.)

Udskriften udstedes uden betaling.

Udskriftens rigtighed bekræftes.

Vestre Landsret,

Viborg den 30. juni 2017

Helle H. Nielsen

sektionsleder

RETTE I VIBORG

DOM

afsagt den 5. februar 2013 i sag nr.

BS 1-1565/2011:

Ligebehandlingsnævnet

som mandatar for

[person 1]

[adresse]

mod

[virksomhed 1]

[adresse]

Sagens baggrund og parternes påstande

Sagen vedrører, om sagsøgeren, [person 1], er blevet behandlet i strid med lov om etnisk ligebehandling i forbindelse med sagsøgte, [virksomhed 1], behandling af hans ansøgning om lån til brug for køb af en bil.

Sagsøgeren har nedlagt påstand om, at sagsøgte tilpligtes at betale 10.000 kr. med tillæg af procesrente fra den 18. marts 2010.

Sagsøgte har nedlagt påstand om frifindelse.

Oplysningerne i sagen

Sagen er anlagt den 15. september 2011 og behandlet af 3 dommere, jf. retsplejelovens § 12, stk. 3, nr. 1.

[person 1] og hans samlever [person 2] henvendte sig i sommeren 2009 til [virksomhed 2] for at købe en bil. Af salgsslutseddel af 24. juni 2009 fremgår det, at [person 1] og [person 2] købte en Peugeot 307, og at de gav deres gamle bil i bytte. [person 1] og hans samlever udleverede i forbindelse med handlens indgåelse deres kørekort, som sælgeren tog en kopi af. Det fremgår af [person 1] og samleverens kørekort, at han blev født i Bosnien-Hercegovina, og at samleveren blev født i [by 1]. De underskrev samtidig en anmeldelse om ejendomsforbehold i den købte bil, således at ejendomsretten til bilen var forbeholdt [virksomhed 1] til sikkerhed for et lån på 109.709 kr. I en mail af 10. juli 2009 fra salgskonsulent [person 3] til [person 1] blev [person 1] bedt om at sende en

kopi af sin opholdstilladelse eller sit danske pas til [virksomhed 2], som skulle bruge papirerne til [virksomhed 1]. [person 1] svarede [virksomhed 2] i en mail af 11. juli 2009, hvoraf det bl.a. fremgår, at [person 1] spurgte om hjemmelen til at kræve yderligere dokumentation. [person 1] blev herefter henvist til [virksomhed 1]. I mail af 13. juli 2009 henvendte [person 1] sig til [virksomhed 1] for at få skriftlig dokumentation for hjemmelen til at kræve kopi af hans pas. Den 12. august 2009 indgav [person 1] en klage over [virksomhed 2] og sagsøgte til Ligebehandlingsnævnet. Ligebehandlingsnævnet traf endelig afgørelse vedrørende klagen den 10. december 2010, hvorefter sagsøgte blev tilpligtet at betale en godtgørelse på

10.000 kr. med procesrente fra den 22. januar 2010, idet Ligebehandlingsnævnet fandt, at sagsøgte havde overtrådt ligebehandlingsloven.

Sagsøgte meddelte efterfølgende, at man ikke ønskede at efterkomme Ligebehandlingsnævnets afgørelse, og sagen blev herefter anlagt med henblik på håndhævelse af afgørelsen.

[person 1] har forklaret, at han har boet i Danmark siden den 20. juni 1993. Han arbejder som seniorkonsulent hos [virksomhed 3]. Han bor sammen med [person 2], og de har sammen fire børn, som alle er meget aktive sportsudøvere. Han flygtede til Danmark sammen med sin familie i 1993, fordi de blev forfulgt. I december 2000 blev han dansk statsborger. Hans forældre og bror bor også i Danmark. Han føler, at både den danske og den bosniske kultur er i ham. Han taler mest dansk, da hans samlever er dansk. Han har stadig nogen kontakt til den del af familien, der bor i Bosnien-Hercegovina. I sommeren 2009 brugte han og hans samlever 1-1½ måned på at finde en ny bil. De kiggede på mulighederne og overvejede, om de skulle købe en stationcar eller en dieselbil. De kiggede også på bil hos [virksomhed 2] i [by 1]. De prøvekørte forskellige biler og besluttede sig så for at købe en Peugeot 307 med 5 døre. De gik ind på forhandlerens kontor, og de blev enige om prisen på bilen og på det udstyr, som skulle følge med. Forhandleren oplyste, at der kunne tilbydes finansiering mod at betale 20% af købesummen i udbetaling. Forhandleren tog deres brugte Citroen Xantia i bytte. Der blev lavet en slutseddel. Han tog sit sygesikringsbevis frem for at kunne vise forhandleren, hvordan hans navn staves. Også [person 2] afleverede sit sygesikringsbevis til forhandleren. Forhandleren bad dem så aflevere billedlegitimation, og han afleverede sit kørekort. Så gik forhandleren ud af kontoret. Han kunne ikke se, om forhandleren tog kopi af både kørekort og sygesikringsbevis. Herefter gik der en uges tid med at gøre bilen klar og montere det ekstraudstyr, som de havde bestilt. Den 2. eller 3. juli 2009 hentede de bilen, og han betalte udbetalingen ved check trukket på sin konto i [bank 1]s danske afdeling. Han blev overrasket, da han modtog e-mail af 10. juli 2009 fra

[virksomhed 2], hvori han blev anmodet om at fremsende kopi af sit pas eller opholdstilladelse. Han kontaktede [virksomhed 2] og spurgte, hvad der foregik. Han blev senere henvist til at rette henvendelse til en ansat i [virksomhed 1]. Han skrev herefter til den pågældende. Han har ikke modtaget oplysning om, at [virksomhed 2] har opgivet kravet om, at han skulle fremsende kopi af sit pas eller opholdstilladelse. Senere fik de lånet hos sagsøgte.

[person 4] har forklaret, at han er direktør for afdelingen for kunder og service i [virksomhed 1]. Afdelingen yder og administrerer billån og billeasing til private og erhvervsdrivende. Der behandles ca. 200 lånesager eller leasingsager om dagen, hvorfor det er hans skøn, at der behandles ca.

40.000 sager om året. Sagsøgte har for tiden en portefølje på ca. 80.000 låne- og leasingsager. Sagsøgte har en aftale med [virksomhed 2] om at yde lån eller leasing til bilkøbere. Lånene ydes i et trepartsforhold efter kreditaftaleloven. Købekontrakten med ejendomsforbehold transporteres herefter til sagsøgte, der bl.a. driver forretning under navnet [virksomhed 1]. Bilforhandleren kan ikke beslutte, om sagsøgte skal yde finansiering til et bilkøb. Det er alene sagsøgtes beslutning. Bilforhandleren taster oplysningerne ind i EDB-systemet [...] og sender dem til sagsøgte, som så ret hurtigt kan beslutte, om sagsøgte vil give finansiering til handlen. Herefter fremsender forhandleren købekontrakten, ejendomsforbeholdet og kopi af eventuelle nødvendige yderligere legitimationspapirer til sagsøgtes afregningsafdeling med henblik på afregning. Herefter tager sagsøgte stilling til, om kravene i hvidvaskloven er opfyldt. Hvis sagsøgte ikke har tilstrækkelige oplysninger til at udbetale et lån, må forhandleren skaffe de nødvendige oplysninger. Sagsøgte modtog således først kopien af [person 1]s kørekort sammen med købekontrakten og ejendomsforbeholdet. Sagsøgtes personale møder sjældent bilkøberne. Det er derfor også af hensyn til mængden af låne- og leasingsager, som sagsøgte behandler, nødvendigt, at sagsøgte har nogle vejledninger til brug for de ansatte. Skemaet bruges af de ansatte hos sagsøgte for at se, om sagen opfylder kravene i hvidvaskloven. Der skal foretages en indledende risikovurdering. Det er typerisikosituationer, der vurderes. Der foretages ikke en konkret risikovurdering. Køberens af bilen skal have lovligt ophold i Danmark. Sagsøgte vil helst se bilkøberens pas, men af praktiske grunde har sagsøgte i vejledningen skrevet, at sagsøgtes personale først skal bede om køberens kørekort. Vejledningen "Kend din kunde" af 1. juli 2008 er tekstversionen af skemaet. Dette er ikke så vigtigt for sagsøgte. Reglerne er lavet af hensyn til overholdelse af hvidvaskloven. Sagsøgte har bl.a. under hensyn til markedet og produkttypen vurderet, at der er begrænset risiko for hvidvask hos sagsøgte. I vejledningen af 14. juli 2008, "Hvordan efterlever [virksomhed 1], [virksomhed 4] og [virksomhed 5] hvidvaskloven", har sagsøgte redegjort for sine definitioner af de risici, som hvidvaskloven nævner. Sagsøgte har flere gange haft besøg af Finanstilsynet, som dog ikke hos sagsøgte har undersøgt vejledningerne vedrørende overholdelse af hvidvaskloven. Der er megen fokus på hvidvaskloven i branchen. Skrivelsen af 18. december 2008 med titlen: "Hvidvaskloven stiller krav til legitimation" er udarbejdet af sagsøgte til bilforhandlerne som en orientering i et forståeligt sprog. Det er tilstrækkeligt, at forhandleren noterer art og nummer på det EU-kørekort, som kunden foreviser. Han har ikke selv

deltaget i behandlingen af [person 1]s låneansøgning, men har i forbindelse med klagesagen sat sig grundigt ind i sagen og talt med de medarbejdere, som har haft med sagen at gøre. Sagsøgte blev i forbindelse med klagen opmærksom på, at [person 1] tidligere havde været kunde hos sagsøgte. Kravet om forevisning af pas eller opholdstilladelse blev derfor frafaldet over for bilforhandleren. Han har fået oplyst, at forhandleren har givet [person 1] besked om, at sagsøgte frafaldt kravet om at få kopi af pas eller opholdstilladelse. Først i forbindelse

med klagesagen blev sagsøgte klar over, at [person 1] er dansk statsborger. Et pas er bedre legitimation end et kørekort, da der er større sikkerhed forbundet med fremstillingen af pas, og pas er forsynet med indehaverens foto. Han har lavet skrivelser af 3. september 2009 til [virksomhed 2]. Sagsøgte er ikke interesseret i at yde lån til personer, der ikke har lovligt ophold i Danmark, da der er risiko for, at de pågældende kører bilen ud af Danmark. En person, der har et EU-kørekort, men har ophold i udlandet, vil som udgangspunkt ikke kunne få et billån hos sagsøgte. De nærmere konkrete omstændigheder, f.eks. at den pågældende har et sommerhus i Danmark, kan dog føre til, at personen alligevel får et billån.

Parternes argumenter (procedure)

Til støtte for sagsøgerens påstand er det anført, at sagsøgte har udøvet direkte forskelsbehandling over for [person 1], idet kravet om yderligere dokumentation for ham, men ikke hans samlever var en følge af hans fødested og dermed hans geografiske oprindelse, hvilket efter ligebehandlingslovens forarbejder er omfattet af udtrykket etnisk oprindelse. Kravet stiller [person 1] ringere end andre i en tilsvarende situation, hvorfor [virksomhed 1] har overtrådt ligebehandlingslovens § 3, stk. 2. Både [person 1] og hans samlever var danske statsborgere, således at nationaliteten – statsborgerskabet – var uden betydning.

Subsidiært er det gjort gældende, at kravet må anses som indirekte diskrimination, jf. lovens § 3, stk. 3, idet kravet om supplerende legitimation i praksis stiller [person 1] ringere end sammenlignelige personer. [virksomhed 1] skal derfor bevise, at det stillede krav var objektivt begrundet og et hensigtsmæssigt og nødvendigt krav at stille som led i selskabets pligter efter hvidvaskloven. Dette er ikke bevist, da [person 1] og samleveren begge legitimerede sig med kørekort og sygesikringsbevis, således at der ikke var tvivl om [person 1]s identitet. Spørgsmålet skal bedømmes i lyset af, at der var tale om et billån, som også efter [virksomhed 1] egne retningslinjer frembyder ringe risiko for hvidvask og terrorfinansiering. Selvom [virksomhed 1] kreditgivningsinteresser kan være et sagligt formål, er det stillede krav hverken egnet til eller nødvendigt for at sikre, at en låntager har lovligt ophold i Danmark i lånets løbetid.

Til støtte for sagsøgtes påstand er det anført, at forholdet ikke er omfattet af ligebehandlingsloven, idet [virksomhed 1] ikke har lagt vægt på [person 1]s race eller etniske oprindelse, men alene på hans nationale oprindelse – Bosnien-Hercegovina - som angivet i hans kørekort. Bosnien-Hercegovina var hjemsted for etniske grupper af forskellig karakter, og fødestedet siger intet om en persons etniske oprindelse. Efter lovens forarbejder omfattes forskelsbehandling på grund af national oprindelse ikke af loven. Selvom dette antages, har forholdet en bagatelagtig karakter, idet kravet ikke stiller [person 1] særligt ufordelagtigt, således at forholdet også af denne grund falder uden for ligebehandlingsloven.

Forholdet falder også uden for loven, da det stillede krav om kopi af pas og opholdstilladelse var påkrævet efter reglerne i hvidvasklovens § 19 om skærpede legitimationskrav, da [person 1] ikke var fysisk til stede hos [virksomhed 1], som var kreditgiver. Alle født uden for EU og EØF ville efter [virksomhed 1] retningslinjer blive afkrævet samme oplysninger som [person 1], hvorfor der højst kan foreligge indirekte forskelsbehandling. [virksomhed 1] har bevist, at anmodningen om supplerende legitimation havde et sagligt formål og må betragtes som hensigtsmæssig og nødvendig for at undgå hvidvask og terrorfinansiering, jf. herved ligebehandlingslovens

§ 3, stk. 3. Det er også et sagligt formål at kræve dokumentation for, at en låntager har ret til at opholde sig i Danmark i lånets løbetid.

Rettenns begrundelse og afgørelse

Sagen angår spørgsmålet, om [virksomhed 1] krav om kopi af [person 1]s pas eller opholdstilladelse var i strid med ligebehandlingslovens § 3 som værende direkte eller indirekte forskelsbehandling på grund af hans etniske oprindelse.

[person 1] er født i Bosnien-Hercegovina i 1975 og kom til Danmark i 1993. Han blev ifølge sin forklaring dansk statsborger i 2000.

Det er ubestridt, at kravet fra [virksomhed 1] fremkom på baggrund af, at [person 1] er født uden for EU, Schweiz og Liechtenstein, og at kravet ikke stilles til personer, som er født i de nævnte lande og af samme grund ikke blev stillet over for [person 1]s samlever, der er født i Danmark.

Det hedder i forarbejderne til ligebehandlingsloven, at der ved etnisk oprindelse forstås "generelt tilhørsforhold til en gruppe af personer, som er defineret på grundlag af fælles historie, traditioner, kultur eller kulturel baggrund, sprog, geografisk oprindelse m.v." Det er uden betydning for bedømmelsen, om et forhold er motiveret af et ønske om forskelsbehandling af den nævnte art, hvis forholdet faktisk har denne virkning.

Den nærmere vurdering af, om en person er udsat for forskelsbehandling på grund af etnisk oprindelse skal efter forarbejderne ske ved at foretage en sammenligning mellem den person, der føler sig krænket, og hvordan en person af anden etnisk oprindelse er blevet eller vil blive behandlet.

Det må lægges til grund, at den største del af de personer, som søger om lån

eller finansiering hos [virksomhed 1], er bosiddende i Danmark og er etniske danskere. [virksomhed 1] krav om supplerende dokumentation for personer født uden for de nævnte områder medfører derfor, at denne gruppe af lånsøgere behandles ringere end de personer, som er født i Danmark. En sådan forskelsbehandling er ikke begrundet i de nævnte personers nationalitet - som [virksomhed 1] ikke kræver oplysning om - men i deres geografiske oprindelse og dermed deres etniske tilhørsforhold, således som dette udtryk efter forarbejderne må forstås. Oplysningen om [person 1]s fødested er den eneste årsag til, at han, i modsætning til sin samlever [person 2], af sagsøgte blev mødt med et krav om, at han som led i behandlingen af sin låneansøgning skulle fremsende kopi af pas eller opholdstilladelse. [person 1] har derfor været udsat for direkte forskelsbehandling, jf. ligebehandlingslovens § 3, stk. 2, jf. herved § 7.

[person 1] har som følge heraf krav på godtgørelse for ikke-økonomisk skade, jf. ligebehandlingslovens § 9. Under henvisning til karakteren af forskelsbehandlingen fastsættes godtgørelsen til 10.000 kr. Retten afsiger herefter dom efter sagsøgerens påstand.

Retten finder anledning til at bemærke, at [virksomhed 1] obligatoriske varetagelse af reglerne i hvidvasklovgivningen og selskabets kreditgivningsinteresser må betragtes som saglige formål, som imidlertid må antages at kunne varetages på anden vis efter regler, som ikke er i strid med ligebehandlingsloven.

Sagsomkostninger

Sagsøgte skal betale sagens omkostninger til sagsøgeren med 30.000 kr., hvoraf 500 kr. er til dækning af retsafgift, mens restbeløbet er til dækning af advokatomkostninger, ekstrakt og materialesamling. Ved fastsættelsen af sagsomkostningerne er der lagt vægt på sagens

karakter og omfang, den medgåede tid og kun i mindre omfang størrelsen af det omstridte beløb.

THI KENDES FOR RET:

Sagsøgte, [virksomhed 1], skal inden 14 dage til sagsøgeren, [person 1], betale 10.000 kr. med procesrente fra den 18. marts 2010 og sagens omkostninger med 30.000 kr.

Hanne Fanø

Kristian Palmann Jensen

Ole Kaels